

Från redaktionen

'Meningen med Göteborg har varit och är Havet. Det känner vi som en sorg inom oss idag, då staden och havet tycks ha vänt varandra ryggen, då varven och hamnlivet tystnat. Den gamla verkligheten lever kvar blott som symbolik i brons. Öga mot öga står Gustav II Adolf, stadsgrundaren, och Poseidon, havsguden, och förbinder stadens administrativa, kommersiella och kulturella element innanför en enda utdragen

manlig kraftmätning i stadens absoluta mittstråk från norr till söder. Natur och kultur i entydig patriarkal version.

Göteborg är i flera avseenden en manligt präglad stad. Havet, fisket, sjöfarten och handeln i större skala domineras helt av män och den tunga industri, som trädde i dess ställe efter första världskriget – SKF, varven, Volvo – gav hela staden en tung smak av metall, av grovhet och manligt tal.

Så var det inte alltid. Under den första urbaniseringsfasen 1870–1914 dominerades näringslivet dels av den kvinnodominerade textilindustrin, dels av handeln och sjöfarten, som också gav de hemmavarande kvinnorna makt, myndighet och ibland vida vyer. Och stadens kvinnliga linje följer älven ut mot havet i en, om än alltför undanskymd, smäcker linje från Johanna i Brunnsparken, stadens fruktbarhetsgudinna, längs hamnen ut mot Sjömanshustrun i väster, den långtande men också spejande...

Så här inledde en av artikelförfattarna i detta nummer av KVT, Eva Mannheimer, sin första version av 'Mödrar och döttrar i 1880-talets Göteborg' innan vi, en tillfällig sammansatt redaktionsgrupp, började räkna nedslag, radavstånd och ordinera strykningar i de olika författarnas manus.

Göteborgsnummer

Detta nummer av KVT är ett Göteborgsnummer, både genom att det är en grupp inom Forum för kvinnliga forskare i Göteborg som arbetat fram större delen av innehållet och genom att många av artiklarna har någon anknytning till denna stad. Tanken på att försöka göra ett sådant nummer väcktes i samband med Kvinnouniversitetet i Umeå för ca ett år sedan. Vi var några stycken som efter denna stimulerande erfarenhet trodde att ansvaret för ett nummer av KVT skulle kunna verka som en positiv utmaning för de många kvinnoforskarna i Göteborg, som vi kände till och vilkas arbeten kunde intressera många fler än dem själva eller deras institutioner.

I Göteborg finns en relativt erkänd kvinnoforskningstradition att bygga på. Två av kvinnoforskningens pionjärer verkade här: Asta Ekenvall gav 1966 ut sin *Manligt och kvinnligt: idéhistoriska studier*; Gunnar Qvist disputerade 1960 på *Kvinnofrågan i Sverige 1809–1846*. Bägge engagerade sig dessutom i kvinnoforskningstimulerande verksamheter. Asta Ekenvall, Rosa Malmström och Eva Pinéus inrättade redan 1958 stiftelsen *Kvinnohistoriskt arkiv*, vars uppgifter skulle vara att: 'samla in arkivariskt källmaterial

till svensk kvinnohistoria; att upprätta kataloger och publicera förteckningar över kvinnohistorisk litteratur; att ge ut en skriftserie för att publicera monografiska kvinnoforskningsarbeten inom olika ämnen.' (SOU 1983:4 s 112) 1971 fick verksamheten fastare former genom att riksdagen tillsatte en bibliotekarietjänst. Göteborgs universitetsbibliotek övertog ansvaret för verksamheten och namnet ändrades till *Kvinnohistoriska samlingarna*.

Gunnar Qvist startade 1971 ett specialseminarium i kvinnohistoria i samband med att han erhöll anslag till ett forskningsprojekt *Kvinnorna i industrialismens Sverige*. 1972 disputerade Gunhild Kyle på avhandlingen *Svensk flickskola under 1800-talet* och arbetade därefter några år som forskningsassistent vid projektet. Några särskilda medel fanns inte till seminariet. När Gunnar Qvist avled hösten 1980 verkade det först inte möjligt att fortsätta verksamheten. Genom anslag från HSFR kunde Gunhild Kyle och Beata Losman leda seminarieverksamheten tillsammans fram till dess att professuren i kvinnohistoria kom till from 1 juli 1982. Gunhild Kyle som upprätthåller den tillförordnade professuren leder nu seminariet inom sin tjänst.

Ett tredje initiativ som i och för sig inte är unikt för Göteborg är den könsrollskurs som under kvinnoåret 1975 initierades på sociologiska institutionen av Helena Streifert och Eva Mannheimer. Kursen som förekommit sedan dess (bortsett från ett år då den spelades ut mot en kurs i invandrarfrågor) på både A och B-nivå och har alltid rönt ett stort intresse. Den leds sedan 1979 av Eva Mannheimer (sociologi), Ingrid Holmqvist (litteraturvetenskap) och Beata Losman (historia).

Redaktionens erfarenheter

En tillfällig redaktionsgrupp bildades hösten 1982. En av våra grundtankar var att det gällde att få icke etablerade kvinnoforskare att skriva. Vi såg det som ett led i Forums verksamhet att stimulera och hjälpa kvinnliga forskare som höll på med

kvinnoforskning i någon form. Vi hade inget lämpligt övergripande tema, men ville få med så många ämnesrepresentanter som möjligt, som något kunde spegla den typiska göteborgska humanistprofilen. Inriktningen på humaniora var ganska naturlig genom att den kvinnoforskning som bedrivits och fortfarande bedrivs i Göteborg har fått humanistisk karaktär genom forskare och forskarstuderande inom textnologi, litteraturvetenskap, musikvetenskap, historia och en klart människocentrerad sociologi.

Många av de kvinnoforskare vi vände oss till svarade genast med panik i rösten, att de absolut inte kunde åstadkomma något för KVT, *deras* forskning låg inte på den höga teoretiska nivå som de tyckte tidskriften höll. Vi kunde inte konsekvent hål-

la linjen att få bidrag från forskarstuderande, som inte självklart kan publicera sig i andra tidskrifter. Vi är dock nöjda med att så många kunnat lockas fram.

Numrets tyngspunkt har kommit att ligga på perioden omkring sekelskiftet 1900, och det har därigenom fått en mer historisk karaktär än vad som var avsikten. Men denna period är mycket viktig i kvinnornas historia och den har många beröringspunkter med vår egen tid och våra problem idag. Vi tror att arbetet kring detta nummer av KVT har betytt en hel del för både dem som skrivit och för redaktionsgruppen. Några av dem som lämnat bidrag har sagt att de fått nya uppslag och nya krafter att använda i sitt fortsatta forskningsarbete. Vi hoppas att även andra skall finna numret inspirerande.